

ادب نماز و رسیدن به مقام بندگی



نماز، ستون دین و یکی از ارکان زندگی و از اصلی‌ترین سفارش‌های پیامبر و ائمه است و آدابی دارد که رعایت و فهم حقیقت آن می‌تواند انسان را به مقامی رفیع در بندگی خداوند برساند. آنچه در ادامه می‌آید، سخنان حجت‌الاسلام والمسلمین حاج علی اکبری در برنامه یاد خداست که درباره ادب نماز و راه کمال در انجام این عمل گفته شده است.

نماز، ستون دین و یکی از ارکان زندگی و از اصلی‌ترین سفارش‌های پیامبر و ائمه است و آدابی دارد که رعایت و فهم حقیقت آن می‌تواند انسان را به مقامی رفیع در بندگی خداوند برساند. آنچه در ادامه می‌آید، سخنان حجت‌الاسلام والمسلمین حاج علی اکبر، در برنامه یاد خداست که درباره ادب نماز و راه کمال، در انجام آن، عما، گفته شده است. اولین تعلیم واجب هم برای هر نماز، زیباترین جلوه پرستش است و در میان واجبات، اولین واجب محسوب می‌شود. اولین تعلیم واجب هم برای هر مومنی نماز است. به همین ترتیب، اولین چیزی که در قیامت مورد محاسبه قرار می‌گیرد، نماز است. بنابراین نماز جزو اولین هاست. برای خدای متعال در میان اعمال انسان چیزی محبوب تر از نماز نیست. آنچه زندگی مؤمن را بیمه می‌کند، نماز است که چون حریمی محکم و استوار در برابر گناه، بدی‌ها را شست و شو می‌کند. پس نماز یک دستگاه تربیتی کامل است.

لذت نماز خواندن

تأکیدی که بر آثار آخرتی نماز شده و بیان می‌دارد انسان مؤمن با نور نمازش در قیامت روشن می‌شود، نشان دهنده جلوه زیبای نماز در دو عالم است. ما باید جایگاه ویژه نماز را ابتدا بشناسیم و آن را با واجبات دیگر مقایسه نکنیم. اینها همه به این دلیل است که نماز ذکر است، اما ذکر عادی نیست، ذکر برگزیده، طراحی شده و سازماندهی شده است. نماز برای جامعه مومنین فرستاده شده تا فرد مؤمن و جامعه ایمانی را با طراوت کند و به رشد برساند. بنابراین باید حقیقت نماز را بشناسیم و نمازی حقیقی بخوانیم تا آثار مهم نماز را ببینیم. نماز حقیقی، وقتی است که با حضور و توجه باشد. انسان باید توجه داشته باشد که در چه مقامی قرار دارد و با چه کسی حرف می‌زند و از این عمل چه می‌خواهد. امام سجاده (ع) از همین جا شروع کردند که اگر ما بخواهیم حق نماز را ادا کنیم، باید از کجا شروع کنیم. در گفته امام سجاده، نماز عبارت است از مهمانی خداوند، یعنی شرفیابی به محضر پروردگار. در چنین وقتی شما در پیشگاه خداوند یعنی بزرگ ترین مهمانی قرار گرفته اید. اگر ما این گفته امام سجاده (ع) را درک کنیم از لذت و کیمیای حضور و اثر عجیبی که نماز دارد بهره مند خواهیم شد. اگر کسی به این فهم و درک رسید که نماز یعنی چه، آثار عجیبی در لحظات حضور برای او پیدا می‌شود. انسان با نماز حقیقی از غفلت به ذکر و از غیبت به حضور می‌رسد و در آن حضور، حالاتی برای او شکل می‌گیرد که در پرتو آن حالات به مقصد خود - که مقام پرستش و عبودیت است - می‌رسد. از این حالت تعبیر می‌شود به ادب نماز یا ادب حضور. ادب گفت و گو این است که انسان کمال توجه را به آن کسی که با او معاشر است، داشته باشد و ادب نماز هم در حضور و توجه کامل است. همه تأکید امام سجاده (ع) بر این است که بدانیم نماز دیدار خداوند است، همه حق نماز خلاصه در این است که اگر آن را بدانیم و به آن برسیم، در موقعیت خاصی قرار می‌گیریم که شخصیت ما آراسته می‌شود به آن ادب حضور.

ادب بندگی، تهیدستی در برابر خداوند

فهم روشن در باب لحظات نماز هم به ذکر نیاز دارد، هم به فکر. باید در باب عظمت لحظات نماز فکر و به روایات و قرآن رجوع کنیم و این همدستی فکر و ذکر منتهی به شهود می‌شود. البته این از جایی شروع می‌شود و استمرار پیدا می‌کند. هرچه ما در این روشن بینی و فهم جلو برویم، از دانستن معمولی به شهود و یقین می‌رسیم. فهم ما از نماز به ما کمک می‌کند تا ادب بندگی را رعایت کنیم.

ادب بندگی از نظر امام زین العابدین (ع) یک فهرست دارد. اولینش مقام بندگی فروتنانه پروردگار است. بعد از بندگی فروتنانه، اشتیاق و میل است به این دیدار با خداوند. پس از رغبت و شوقی که حضرت بر می‌شمارند، ویژگی بعدی ترس است. انسان می‌گوید من آمده‌ام، اما با دست خالی در پیشگاه او قرار می‌گیرم و این موجب ترس اوست. مقام بعدی خوف است؛ انسان به وضع خود نگاه می‌کند و پروای این دارد که نکند خداوند او را نپذیرد، چون گذشته او ممکن است با کم حیایی و اشتباه و غفلت همراه باشد. سیره ائمه در وضع نماز پر از این گزارش هاست؛ مثلاً امیرالمؤمنین (ع) در حالت نماز دچار خوف و رنگ پریدگی می‌شدند. این حالت درباره حضرت زهرا (س) و امام سجاده (ع) هم نقل شده است. بعد از خوف، همواره صحبت از رجا می‌شود، صحبت از امید به کرم خداوند، لطافت، رافت و رحمانیت او و این، دل انسان مؤمن را در وقت نماز سرشار از امید می‌کند. ادب بعدی مسکین بودن و دست خالی بودن بنده است در حالت نماز، چرا که نمازگزار خود را در حالت تهیدستی در برابر قادر متعال می‌بیند. سرمایه ما در محضر خداوند فقر و مسکنت ماست.